

...IR DIEVAS SUKŪRĖ MOTERĮ

Šventasis Tėvas primena moteriai, kad jos vaidmuo – būti “ramybės puoselėtoja”. Jeigu ramybė, anot Senolių, yra tvarkos ženklas, tai kokia gi ta tvarka, už kurią moteris atsakinga?

Kad gerai suprastume moters pašaukimą Dievo ketinimuose, turime pažvelgti į pirmuosius Pradžios knygos skyrius. Pirmajame Sukūrimo aprašyme vyrą ir moterį, sukurtus “pagal Dievo paveikslą ir panašumą” (Pr 1,27), pamatome kūrimo pabaigoje, jie yra lygūs garbe ir pranašesni už visą visatą: jie – jos karaliai. Antrasis aprašymas patikslina: “paimtoji iš Adomo šono” (Pr 2,22) – iš visų kūrinių moteris sukuriama paskutinė. O juk žinome, kad tai, kas yra “kartos” (pagal tikrovės tapsmą) pabaigoje, tampa pirmu, taigi – išminties žvilgsnio pagrindu.

Moteris yra meilės šaltinis. Tai matome šeimos gyvenime. Žmonos ir motinos meilė šeimoje palaiko vienybę – vadinasi, ir ramybę. Ji pažadina savo sutuoktinio meilę. Žinoma, karais vaidmenys gali pasikeisti, bet dažniausiai moteris įkvepia ir gaivina sutuoktinio meilę. Lyg degantis medis židinyje: liepsna sutviska, kyla, išnyksta... ir vėl suspindi. Tai moteris dega ir iš naujo pažadina negežtančią meilę. Bažnyčios tėvai mėgo aiškinti Dievo gestą, kai Jis tapo chirurgu, kad išimtų Ievą iš Adomo šono.

Aptardami Ievos kilmę, jie pažymėjo, kad ji neatsirado nei iš galvos – tada ji būtų tik darbo dalininkė, nei iš rankos – tokiu atveju būtų tik tarnaitė. Ji paimta iš vyro šono, iš jo širdies: tai moters tapatumas ir jos garbės pagrindas. Moteris, pažadindama meilę, yra tvarkos šaltinis, o atsiduodama ir pranokdama save, ji patraukia tikslo link – tai būdinga meilei.

Jei moteris yra meilės šaltinis, ar ji savo motinyste nėra pirmiausia gyvybės šaltinis?

Nesakyčiau, kad ji yra gyvybės šaltinis griežtąja prasme, greičiau ji bendradarbiauja su savo sutuoktiniu, taip pat ir su Dievu – dažnai tai užmirštama arba to nepripažįstama. Pradėdama moteris perduoda embrionui tėvo ir motinos genetinį paveldą, šeimos atavizmą. Perduodama ši palikimą, motina tampa “medžiagine priežastimi”. Dievas sukuria dvasinę sielą, filosofiniais terminais tariant, “priežastį pagal formą”. “Dievas įkvėpė į jo veidą gyvybės kvapą” (Pr 2,7). Siela prisitaiko paveldus, juos prisiima ir pakelia iki žmogaus asmens kilnumo, sukurto “pagal Dievo paveikslą ir panašumą”. Ir jeigu mes net nežinome tikslaus sielos sukūrimo momento, man atrodo, svarbu skirti “medžiaginę priežastį” ir “priežastį pagal formą” – atkurti tvarką; “medžiaginė priežastis” pavaldi “priežasčiai pagal formą”. Šis skyrimas padeda patikslinti garbingumą moters vaidmens, kuris pranoksta paprastą biologinę pareigą: vaisingumo malone moteris tampa šeimos tradicijų puoselėtoja bei saugotoja, Dievo bendradarbe: “Gavau žmogų iš Jahvės” (Pr 4,1), sakė Ieva.

Ar žmonos meilė gali varžytis su motinos meile? Kokia iš tikrųjų turėtų būti tvarka?

Moteris, būdama tikra žmona, bus ir tikra motina. Jei jos sponsalinė¹ meilė yra pasiaukojama, tai ir motiniška meilė bus tokia pati. Kaip žmona pažadina vyro meilę, taip ji mokės pažadinti savo vaikų širdį ir protą. Motina juos po truputį nukreips tikrojo gėrio link, vertybių, galinčių juos tobulinti, link. Motina išpės apie viliones ir gundymus, mėginsiančius jiems sukliudyti; ji atspės kai kuriuos vaikų vystymosi stabtelėjimus, jausminius užsidarymus; ji taip pat sugebės sąmoningai atsitraukti, kad paauglys įgytų tikrąją autonomiją, atskleistų savąjį ritmą ir atsakomybę. O jeigu motina bus

¹ Sutuoktinių meilė apima visus žmogaus lygmenis (instinktyvųjį, jausminį, dvasinį). Santuokos akte kūnų dovana yra dvasinės meilės visam asmeniui išraiška, - per kūnų suartėjimą vyras ir moteris taip pat susilieja ir dvasiškai. Meilė, leidžianti šį dviejų sutuoktinių “tapimą vienu” (Pr 2,24) yra sponsalinė (lotyniškas žodis, etimologiškai reiškiantis sutuoktinių meilę, išpareigojimą, atsakomybę). Šis terminas dažnai vartotas popiežiaus Jono Pauliaus II 1979-1981 metais, kai kelerius metus iš eilės savo Trečiadienio pasisakymuose tema “Vyrą ir moterį – Jis sutvėrė juos”, Šventasis Tėvas svarstė santuokinės meilės klausimus.

tikra krikščionė, ji nujaus bręstantį pašaukimą. Apie tai primena Šventasis Tėvas Didžiojo ketvirtadienio laiške kunigams: “daugelis iš mūsų turi būti dėkingi motinoms už kunigybę”. Motina veda vaiką į jo laimę. Žinoma, motinos buvimas šalia reikalingiausias kūdikystėje, ir dėl to ji turi kai ko atsisakyti. Vaidmenys pasikeičia paauglystėje, kai tėvo vaidmuo svarbesnis: tai jis atveria vaikui išorinį pasaulį. Jeigu sutuoktinių meilė tikrai dvasinė – išgyvenama savęs pranokimu, - reikiamą akimirką kiekvienas bus savo vietoje. Argi meilei nebūdinga praleisti kitą pirmą savęs?

Ar moters egoizmo padariniai sunkesni negu vyro?

Abu yra pašaukti mylėti. Vienas kito dėka jie yra raginami pranokti save. Kad meilė egzistuotų, yra būtina atsisakyti savęs, o tai vyrui paprastai būna sunkiau negu moteriai. Būdamą šaltinis, ji prisiima nuostabią, bet kartu ir baisią atsakomybę: atiduoti save – ar pasisavinti; pasitraukti aukštesnio gėrio akivaizdoje arba jį pasiglemžti; būti tarpininke arba suvedžiojotoja. Kai tik moters meilė nebėra pakankamai dvasinga – ji gundymu pasigrobia vyro meilę, o vaiko meilę išlaiko beprotišku dievinimu. Dėl tokios aklos meilės vaikas užsisklendžia. Kai pranokstama save (o be to nėra meilės), gali atsirasti ir varžymasis, ir jėgos santykiai lydimi begalės žaizdų bei lūžių tiek šeimoje, tiek ir visuomeniniame gyvenime. Meilei silpstant, užvaldo veiksmingumas, o galiausiai ji sutapatinama su pačiu asmeniu – tada jau žmogus nebemylimas dėl jo paties. Mylima visuomet dovanai. Apie tai primena Šventasis Tėvas, sakydamas: “nesavanaudiška” broliškos “moterystės dovana”. Tik toji dovana garantuoja kito pagarbą. Tai civilizacijos užstatas, kai moters vaidmuo nepakeičiamas ir lemiamas kritišku mūsų laikotarpiu, kai asmuo, net jo fizinė gyvybė, nebeturi jokios vertės, palyginti su ekonominiais kožiriais. Galbūt reikėtų susieti neseniai paskelbtą popiežiaus encikliką “*Evangelium vitae*” su Didžiojo ketvirtadienio laišku kunigams – grėsme gyvybei su moters vaidmeniu Bažnyčioje.

Ar vaisingumo reguliavimas gali būti nuodėmingas?

Susivaldymas nėra blogas pats savaime, bet jis gali būti išaukštintas ir tapti stoiškas. Griežtąja prasme vaisingumo reguliavimas nėra nuodėmingas, ypač jei tai daroma dėl dar didesnės meilės: tai ir laisvai pasirenkama vienuolių skaistybė, ir sutuoktinių susilaikymas dėl sąmoningos motinystės bei tėvystės. Norint gerai suprasti, reikia visada sugrįžti prie tikslo: tai jis vadovauja. Vaisingumo atmetimas vien dėl to, kad trokštama malonumų stabdo dvasinės meilės augimą, nes aistra viską užgožia. Profesinės sėkmės ambicijos taip pat užgožia tiesioginį moters tikslą; o kai ji griebiasi kontracetinių priemonių, visiškai paneigiančių santuokinio akto pasekmes, sutrikdo savo kūno harmoniją. Kūnas nebelaikomas deramai asmenine tikrove, santykiu su kitais žmonėmis, Dievu bei pasauliu. Tikslas išnyksta, dvasinė meilė užgęsta – ir kūnas tampa priešų – gyvybės priešų. Tai didžiausias smurtas.

Ar šis skilimas tarp kūno ir asmens kylo dėl perdėto intelektualinio vystymosi, o gal dėl vyro ir moters abejingumo vienas kitam? Ar egzistuoja moteriškas protas?

Savo prigimtimi moteris artimesnė materijai, tai jai suteikia daugiau jautrumo ir, palyginti su vyru, ji labiau brangina savo kūną. Galbūt taip yra ir dėl jos trapumo. Vyras lengvai panaudoja savo kūną malonumams bei savęs įtvirtinimui. Tai labai aiškia matoma rungtynėse, kai siekiant geriausių rezultatų bet kokios medicininės priemonės laikomos tinkamomis, kad ir kokie būtų jų padariniai. Paprastai moteris kūną jaučia stipriau ir subtiliau; bet kai ji lekia paskui vyrą, norėdama pralenkti – tampa blogesnė už jį, labiau vyro varžovė nei draugė. Moteris nėra nei prastesnė, nei priklausoma nuo vyro. Kad ji būtų jo draugė ir padėjėja, jo *socia*² (kaip sakydavo viduramžių teologai), abudu turi vienas kitą visiškai pripažinti ir siekti autonomijos. Dėl to jie turi būti išmintingi. Dažniausiai jauna mergina pavyzdžiu laiko vyresnįjį brolių, užmiršdama, kad taip netenka savito vystymosi, kuriuo ji prisideda prie socialinės ramybės ir pastovumo. Savo sugebėjimu parodyti “atidumą konkrečiam asmeniui” moteris lavina intuityvųjį protą: ji nutuokia, kokius reikia sukurti santykius,

² *socia* (lot.) – lydinčioji.

užmegzti ryšius; tuo tarpu vyras labiau linkęs į abstrakcijas, griežtumą, logiškumą. Savo vaizduotės genialumu moteris sugeba numatyti aplinkybes, puoselėti išradingumo lobius tiek jausmų, tiek meno srityse, todėl dažniausiai ji atsiduria socialinėse sferose, kurios, palyginti su ekonomika, yra antrinės. Ji sugeba kurti žmogišką aplinką. Paprastai moters protas labiau filosofiškas negu vyro, mat meilė verčia atskleisti vis gilesnį tikslą – tai privilegija. Kai moteris jos nepripažįsta – ir pati neatskleidžia savo asmeninio gėrio, ir atima jį iš vyro. Tada vyras paliekamas rungimosi ir veiksmingumo pasauliui. Priverstas daug dirbti, vyras netampa tauresnis; kaip tik tada moteris turėtų padėti sugrįžti jam į širdį. Moters intelektualinis tobulėjimas išsiskleidžia jos širdyje ir nukreiptas į tikslą – ji yra parengėja ir tobulintoja.

Ar moteris gali “atimti protą iš demono”, pasak Jacques Maritain’o posakio?

Kaip motina, moteris yra arti gyvybės ir tapsmo; prarasdamas šia tikrovę, jos protas netenka skvarbumo. Remdamasi tikrove moteris pasprunka nuo demono; bet kai praranda tikslą, vaizduotė ima plėstis ir užvaldo ją. Pasiduodamas gundymams žmogus praranda laisvę – tai pasireiškia savęs išaukštinimu arba nusivylimu. Žavėdamasi vaizduote, šiuolaikinė kultūra tampa demoniška. Vaizdų traukos jėga įkalina valią ir atrofuoja protą. Kas belieka iš dvasinio žmogaus? Taigi šalia reikalingas mylintis, budintis, raminantis, kuris pakylėja dvasią iki jos tikrojo kilnumo.

Ar moteris yra “išlaisvinančios Tiesos” puoselėtoja ir saugotoja?

Taip, Švenčiausiosios Mergelės Marijos tarpininkaujama. Moters vidus dėl jos prigimties (paimtoji iš vyro širdies) yra tyresnis, skaistesnis negu vyro. Meilė saugo moters tyrumą, o norint išlikti tyrai, reikia labiau trokšti tiesos: ne siekti “pasirodyti”, bet sekti Marijos (kuri “laikė visu įvykius savo širdyje”) pavyzdžiu, priimti tylą. Jei moteris nesaugo savo vidaus, tos dovanojimo erdvės, ji nebėra pagal meilės tvarką pirmoji. Moters vidus – tai tikroji jos garbė, paslėptas kaip šaltinis ir vaisingas kaip derlinga žemė. Iš čia ji gauna savo polėkį ir semiasi drąsos. Dėl intuityvaus proto ir genialios vaizduotės moteris gali drąsiai stoti prieš geležinius logikos antkaklius, kuriuose lengviau užsidaro vyrai. Kaip dėl savo biologinės sandaros moteris gali tapti motina, taip ir savo vidumi ji gali būti dvasiškai ir intelektualiai vaisinga. O visiškai atsiduodama, kad ją vestų Šventoji Dvasia, moteris tampa vilties ženklu. Šiandien išgyvename didžiulę krizę, kurios mastas ir gelmė didėja nenusakomu greičiu; tokiu laikotarpiu viltis yra reikalinga labiau nei kada nors anksčiau: “Dievui nėra negalimų dalykų” (Lk 1,37).

Kalbino *Maryvonne Gasse*.

Pagal “Famille Chretienne” parengė *Donatas Večerskis*

© „Katalikų pasaulis“